

พระวอ-พระตา ในเอกสารใบลาน ฉบับหอสมุดแห่งชาติสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
Prawoprata in Ancient Palm-Leaf Manuscripts Version of The National Library Archive
of the Lao People's Democratic Republic

สุธิดา ตันเลิศ
Sutida Tonlerd

หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมอาเซียน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ASEAN Languages and Cultures, Liberal Arts Faculty at Ubonratchathani University
E-mail: sutida.t@ubu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ต้องการศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาวในประเด็นเรื่องเล่าของพระวอ-พระตา ในเอกสารใบลาน ฉบับหอสมุดแห่งชาติสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 6 ผูก ผู้เขียนใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการวิเคราะห์ เอกสารทางประวัติศาสตร์ ขั้นตอนการศึกษาประกอบด้วย การรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง การจัดหมวดหมู่เอกสารและการวิเคราะห์เอกสาร การสังเคราะห์เอกสาร เขียนโครงงานวิจัย และนำเสนองานวิจัยต่อสาธารณะ ผลการศึกษาเอกสารใบลานจำนวน 6 ผูก พบว่า เอกสารใบลานผูกที่ 1 กล่าวถึงเส้นทางอพยพ เอกสารใบลานผูกที่ 2-4 กล่าวถึงการสู้รบของพระวอ-พระตา กับกองทัพเวียงจันทน์ เอกสารใบลานผูกที่ 5 เล่าประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างเวียงจันทน์กับเชียงใหม่ และเอกสารใบลานผูกที่ 6 กล่าวถึงพระวอ-พระตา ได้ตั้งรกรากที่บ้านดู่บ้านแก จำปาศักดิ์

คำสำคัญ: พระวอ-พระตา เอกสารใบลาน ประวัติศาสตร์ลาว ประวัติศาสตร์นิพนธ์

Abstract

This research paper was aimed at study Lao historiography toward the narrative of Prawoprata in ancient palm-leaf manuscripts version of the National Library Archive of the Lao People's Democratic Republic, which has six pieces of ancient manuscripts. The researcher conducted qualitative research, focusing primarily on the analysis of historical documents. Research procedures were as follows: gathering relevant documents, categorizing and criticizing the documents collected, synthesizing the documents, writing the research draft, and presenting the findings to the public. The findings revealed six pieces of ancient manuscripts. The first chronicles migration routes. The second, third, and fourth pieces revolve around the battle between Prawoprata and the Vientiane army. The fifth describes the relationship between Vientiane and Chaing Mai, and the final piece of the ancient manuscripts details the settlement of Prawoprata at Bandoobankae village in Champassak.

Keywords: Prawoprata, Manuscript, Lao History, Lao Historiography

บทนำ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยพระอวพระตาในเอกสารประวัติศาสตร์ลาว ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ประจำปีงบประมาณ 2566 วาทกรรมเกี่ยวกับพระวอ-พระตา ในมุมมองของคนลาว หรือที่ปรากฏในเอกสารลาวมีค่อนข้างจำกัด ชาวลาวในปัจจุบันบางส่วนตีตราพระวอ-พระตา ว่าเป็น “คนแบ่งดินล้านช้างให้กับสยาม” ประเด็นดังกล่าวจึงทำให้ ผู้วิจัยต้องการสืบค้น หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของลาว ในพื้นที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือเอกสารทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่ฝั่งตะวันตกแม่น้ำโขง (พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของราชอาณาจักรไทย) เพื่อสร้างความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์เมืองอุบลราชธานีจากมุมมองของเอกสารประวัติศาสตร์ลาว โดยมีเป้าหมายในการสร้างมโนทัศน์ร่วมกันให้กับคนร่วมวัฒนธรรมล้านช้าง หรือคนสองฝั่งของ ขอตกลงเบื้องต้น ผู้เขียนคงรูปแบบการเขียนตามเอกสารต้นฉบับ ซึ่งอาจไม่ได้มาตรฐานไวยากรณ์ภาษาไทยในปัจจุบัน จุดประสงค์ของงานนี้ คือ ศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์เกี่ยวกับพระวอ-พระตา หมายถึง การสร้างเรื่องราวของพระวอ-พระตา การส่งต่อเรื่องราวหรือการทำให้เป็นชุดความรู้จากเอกสารประวัติศาสตร์ลาวในพื้นที่ฝั่งสองฝั่งแม่น้ำโขง

บรรพชนที่สำคัญของคนเมืองอุบล หรือคนร่วมวัฒนธรรมล้านช้างฝั่งตะวันตกแม่น้ำโขงบางส่วน คือ กลุ่มพระวอ-พระตา ซึ่งสยามได้เลือกให้ พระวอ-พระตา เป็นหนึ่งในผู้สร้างประวัติศาสตร์อีสาน อาจกล่าวได้ว่า พวกเขาคือ ตัวเปิดในการก่อร่างสร้างตนของคนร่วมวัฒนธรรมล้านช้างให้เกิดความรู้สึกเป็นอันระหว่างกัน ในฐานะพลเมืองสยามกับพลเมืองอาณาจักรฝรั่งเศส สยามบันทึกเรื่องราวของพระวอ-พระตา ในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (ปฐม, 2545) เมื่อสยามได้เรียนรู้ถึงการสร้างรัฐชาติแบบใหม่ จึงต้องเรียนรู้และปรับเปลี่ยนคนนอกวัฒนธรรมสยาม เฉกเช่น คนเมืองอุบล หรือคนที่อาศัยในพื้นที่ฝั่งตะวันตกแม่น้ำโขงให้แปรเปลี่ยนหรือซึมซับกับความเป็นสยาม หรือซึมซับกับความเป็นไทยในเวลาต่อมา ทำให้มาราชวงศ์จักรีจึงเลือกเรื่องราวของเมืองอุบลเป็นแหล่งผลิตประวัติศาสตร์อีสาน ซึ่งต่อมาได้ถูกผนวกให้เป็นประวัติศาสตร์กระแสหลัก หรือประวัติศาสตร์ชาติ ท้ายที่สุด ชุดประวัติศาสตร์ชาติได้กลายเป็น องค์ความรู้ที่ศักดิ์สิทธิ์ และบั่นทอนตัวตนของคนร่วมวัฒนธรรมล้านช้างฝั่งตะวันตกแม่น้ำโขง ที่เต็มใจ หรือคล้อยตามอัตลักษณ์ความเป็นไทย กระทั่งล้มเลิกมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ดั้งเดิม ท้ายที่สุด พวกเขาถูกชักจูง หรือชักใย จากระบบการศึกษาของรัฐที่ตนเองสังกัด โดยไม่มีข้อโต้แย้งทางประวัติศาสตร์ หรือมองว่าประวัติศาสตร์เป็นเรื่องที่ไกลตัว ผู้วิจัยต้องการสืบค้น และวิเคราะห์ การรับรู้เรื่องพระวอ-พระตา ในเอกสารประวัติศาสตร์ลาว จากมุมมองภายในลาว เพื่อสร้างมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของคนสองฝั่ง ของบนรากฐานแห่งความปรองดอง ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงวิเคราะห์และสังเคราะห์ พระวอ-พระตา ในเอกสารโบราณ วัดอัมพวา บ้านใหม่เมืองโพนทอง แขวงจำปาศักดิ์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (โครงการร่วมมือลาว-เยอรมัน, 2001) ซึ่งเป็นเอกสารฉบับที่เก่าแก่ที่สุดในการบอกเล่าเรื่องราวของพระวอ-พระตา

วิธีการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย ขอบเขตข้อมูล ขั้นตอนทางประวัติศาสตร์

ขอบเขตข้อมูล เรื่องราวของพระวอ-พระตา ที่เก่าแก่ที่สุดเขียนขึ้นใน พ.ศ. 2311 สมัยธนบุรี อรรถพล (2560) ปวีรรต เอกสารโบราณ ตำนานพระวอ-พระตา มีจำนวน 6 ผูก ฉบับหอสมุดแห่งชาติสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เดิมเก็บรักษาเอาไว้ที่วัดอัมพวา บ้านใหม่ เมืองโพนทอง แขวงจำปาศักดิ์ โครงการอนุรักษ์โบราณสถานลาว-เยอรมัน ได้รวบรวมเก็บรักษาเอาไว้ในชุดไมโครฟิล์ม ไฟล์ดิจิทัลรหัส 1606171400100 หลักฐานชุดนี้สิ้นสุดใน พ.ศ. 2311

ขั้นตอนทางประวัติศาสตร์

ผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเอาไว้ที่การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพระวอ-พระตา ผลิตช่วง พ.ศ. 2301-2311 มี 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจเอกสาร ในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ หรือห้องสมุดลาว ไทย ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี หรือสำรวจเอกสารออนไลน์ ขอบเขตเอกสารหรือข้อมูลที่ใช้ผลิต ในช่วง พ.ศ. 2301-2311

ขั้นตอนที่ 2 การแบ่งหมวดหมู่เอกสาร และการวิเคราะห์เอกสาร ประเภทเอกสาร ประกอบด้วยเอกสารขั้นต้น กับเอกสารชั้นรอง และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

เอกสารขั้นต้น หมายถึง เอกสารร่วมสมัย หรือผลิตในห้วงเวลาที่เกิดขึ้นตรงกับสถานการณ์จริง คือ เอกสารใบลาน ตำนานพระวอ-พระตา ฉบับหอสมุดแห่งชาติสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เอกสารใบลานตำนานพระวอ-พระตา เมืองจำปาศักดิ์ เอกสารใบลานบ้านหัวเรือปวิวรรตโดย อรทัยและโสรัจ (2546)

เอกสารชั้นรอง ประกอบด้วยเอกสารที่ผลิตเรื่องราวของพระวอ-พระตา ขึ้นหลังเหตุการณ์ในกลุ่มหนังสือ (เติม, 2557; บำเพ็ญและคณินนิตย์, 2535; บำเพ็ญ, 2545; ปฐม, 2545) งานเขียนของปฐมตีพิมพ์ครั้งแรกใน พ.ศ. 2456

ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์เอกสารเชื่อมโยงกับการวาง โครงร่างของงานวิจัย การเขียนงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การนำเสนองานวิจัยเป็นรูปเล่มวิจัยฉบับสมบูรณ์ พร้อมการนำเสนองานวิจัยต่อสาธารณะ

ผลการวิจัย

1. เรื่องราวของพระวอ-พระตา ในเอกสารใบลาน ฉบับหอสมุดแห่งชาติสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ช่วยอธิบายความขัดแย้งของเจ้าสิริบุญสาร กษัตริย์กรุงเวียงจันทน์ กับเสนาบดี คือ พระวอ-พระตา ที่ได้อพยพออกจากกรุงเวียงจันทน์ ที่สะท้อนให้เห็นโครงสร้างทางการเมืองของอาณาจักรล้านช้าง ที่เกิดขึ้นมจากการรวมตัวของบรรดาขุนย์อำนาจอขนาดเล็ก เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2301-2311 ปฐม (2545) ระบุเหตุการณ์เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2310-2314

2. เส้นทางอพยพ หรือการตั้งรกรากของชาวล้านช้างฝั่งตะวันออกแม่น้ำของ เข้ามายังอาศัยในพื้นที่ ฝั่งตะวันตกแม่น้ำของปรากฏในพระวอ-พระตา ผู้ที่ 1 อรรถพล (2560) สรุปความผู้ที่ 1 ดังนี้ พระวอ-พระตา เตรียมอพยพออกจากกรุงเวียงจันทน์ การเดินทางออกจากเวียงจันทน์ เดินทางถึงเมืองหนองบัวลุ่มภู และแบ่งออกเป็นสามกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเมืองหนองบัวลุ่มภูกลุ่มหลวงราชโกษณัยเดินทางไปตั้งรกรากที่ผ้าขาวพันนา และกลุ่มท้าวนามไปภูเวียง เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2301-2311 ปฐม (2545) ระบุเหตุการณ์เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2310-2314

3. พระวอ-พระตา เป็นนักรบและวีรบุรุษ ซึ่งปรากฏในผู้ที่ 2-4 พระวอ-พระตา ผู้ที่ 2 กษัตริย์เวียงจันทน์ ทรงทราบว่าพระวอ-พระตา หลบหนีข้ามแม่น้ำของ จึงรับสั่งให้เมืองแสน เมืองจัน จัดทัพติดตามข้ามแม่น้ำของ กลุ่มพระวอ-พระตา จัดทัพเตรียมสู้กับกองทัพเวียงจันทน์ที่เมืองหนองบัวลุ่มภู พร้อมการตีกลองพร้อมรบ (อรรถพล, 2560) เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2304-2305 ปฐม คเนจรกล่าวถึงสงคราม 3 ปี ของพระวอ-พระตา กับเจ้าสิริบุญสารเอาไว้ในช่วงพ.ศ. 2310-2313 (ปฐม, 2545)

พระวอ-พระตา ผู้ที่ 3 เมืองแสน เมืองจันแพ้ศึกครั้งแรก พระวอตรวจพลที่บาดเจ็บเตรียมรับศึกที่ปากช่อง ทั้งนี้ พระวอแจ้งข่าวการรบกับกองทัพเวียงจันทน์แก่พระตา พระตาเตือนอย่าประมาทข้าศึก เมืองแสน เมืองจันเดินทางกลับกรุงเวียงจันทน์วางแผนสู้รบใหม่ กษัตริย์เวียงจันทน์ทรงรับสั่งโจมตีเมืองหนองบัวลุ่มภูครั้งที่ 2 พระตาต้อนรับพระวอที่เมืองหนองบัวลุ่มภู พร้อมให้ยศตำแหน่งกำลังพล พระวอ-พระตา แจ้งข่าวชัยชนะกองทัพเวียงจันทน์ แก่ท้าวนามและหลวงราชโกษณัย พระวอเรียกประชุมกำลังพลและซ้อมรบรับศึกเวียงจันทน์ (อรรถพล, 2560) เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2306-2307

พระวอ-พระตา ผู้ที่ 4 เวียงจันทน์เตรียมทัพเพื่อต่อสู้กับเมืองหนองบัวลุ่มภู กองทัพเวียงจันทน์เกิดกลางร้ายบอกเหตุหนองบัวลุ่มภูรู้ข่าวการเดินทางของกองทัพเวียงจันทน์ พระวอจึงเตรียมกองกำลังสู้รบ กลุ่มหลวงราชโกษณัยสู้รบกับกองทัพ

เวียงจันทน์ กองทัพเวียงจันทน์เสียกำลังพลเป็นจำนวนมาก กองทัพหนองบัวลุ่มภูสู้กับกองทัพเวียงจันทน์ พระวอกับพระมหาอุปราชสู้รบด้วยการชนช้าง พระวอชนะพระมหาอุปราช ทหารเวียงจันทน์ส่งข่าวการพ่ายแพ้กองทัพหนองบัวลุ่มภูแก่กษัตริย์เวียงจันทน์ พระวอเดินทัพกลับเมืองหนองบัวลุ่มภู เมืองกุเวียง เมืองผ้าขาวพันนา พระวอ-พระตา สร้างบ้านเมืองทำไร่นาทำมาหากิน กษัตริย์เวียงจันทน์ตระเตรียมกองทัพเพื่อสู้รบเมืองหนองบัวลุ่มภู ครั้งที่ 4 (อรรถพล, 2560) เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2308-2309

4. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศปรากฏในพระวอ-พระตา ผูกที่ 5 กษัตริย์เวียงจันทน์ส่งสารขอกำลังเมืองเชียงใหม่ กษัตริย์เชียงใหม่จัดส่งกองกำลังไปให้กรุงเวียงจันทน์ เวียงจันทน์เกณฑ์กำลัง 30,000 นายเข้าตีเมืองหนองบัวลุ่มภู เมืองกุเวียง เมืองผ้าขาวพันนา นายพรานสืบเห็นการเคลื่อนทัพของกรุงเวียงจันทน์ พระตาวางแผนเดินทางลงใต้ตามลำน้ำชี พระวอทำการแต่งกายเดินพลหนองบัวลุ่มภู กองทัพพระวอสกัดกองทัพเวียงจันทน์ กองทัพเวียงจันทน์ถอยทัพ กษัตริย์เวียงจันทน์ทราบข่าวการแพ้ศึก พระวอติดตามกองทัพหนองบัวลุ่มภูลงทางทิศใต้ (อรรถพล, 2560) เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2308-2309

5. การตั้งรกรากที่บ้านดู่บ้านแก จำปาศักดิ์ ปรากฏในพระวอ-พระตา ผูกที่ 6 พระวอ-พระตา เดินทางมาถึงบ่อพันขัน พร้อมปรึกษาหารือในการตั้งรกรากในพื้นที่จำปาศักดิ์ หลวงราชโภชนียไปตั้งถิ่นฐานที่บ้านลำตวนใหญ่ พระตานำไพร่พลไปตั้งมั่นที่จำปาศักดิ์ โดยขอพึ่งกษัตริย์จำปาศักดิ์ ต่อมาทั้งสองท่าน กล่าวคือ กษัตริย์จำปาศักดิ์ กับพระตาทะเลาะวิวาทกัน พระตาจึงอพยพครัวเรือนไปพักที่ห้วยพะลิน สร้างบ้านเรือนทำไร่นาที่บ้านดู่บ้านแกจรีตบ้านดู่บ้านแก เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2310-2311 (อรรถพล, 2560)

6. พระตาไม่ได้เสียชีวิตที่เมืองหนองบัวลุ่มภูในการรบ ครั้งที่ 3 กับกองทัพกรุงเวียงจันทน์ เพราะใน พ.ศ. 2311 พระตาขอพึ่งเจ้าไชยกุมาร แห่งอาณาจักรล้านช้างจำปาศักดิ์ ยังเป็นแกนนำในการตั้งรกรากที่บ้านดู่บ้านแก ปฐม (2545) ระบุเหตุการณ์เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2319 เอกสารขึ้นรองระบุพระตาเสียชีวิตในการรบ ครั้งที่ 3 (เต็ม, 2557; ปฐม, 2545)

7. เหตุการณ์ในเอกสารใบลานเกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2301-2311 อธิบายความเป็นไปของชาวล้านช้างอย่างน้อย 3 ศูนย์อำนาจหลัก ได้แก่ กรุงเวียงจันทน์ เมืองหนองบัวลุ่มภู และนครจำปาศักดิ์ ไม่ได้กล่าวถึงบทบาทของสยามในล้านช้าง แต่มีการพาดพิงถึง กองทัพพม่าที่ล้านนา หรือเชียงใหม่

8. ไม่ปรากฏว่าทกรรมของชาวลาวในปัจจุบันบางส่วนที่ตีตราพระวอ-พระตา ว่าเป็น “คนแบ่งดินล้านช้างให้กับสยาม” ในเอกสารใบลานชิ้นนี้

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

พระวอ-พระตา ในเอกสารใบลาน ฉบับหอสมุดแห่งชาติสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวล้านช้างในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 เอาไว้ 3 ประการด้วยกัน

1. จารีตการเขียนประวัติศาสตร์สมัยจารีตของคนร่วมวัฒนธรรมล้านช้างสองฝั่งของใช้อักษรโบราณ ซึ่งเป็นฉบับที่เก่าแก่ที่สุดในการกล่าวถึงพระวอ-พระตา ในประเด็นเส้นทางอพยพ ความขัดแย้งกับเจ้าสิริบุญสาร กษัตริย์อาณาจักรล้านช้างกรุงเวียงจันทน์ พระวอ-พระตา ยังขัดแย้งกับเจ้าไชยกุมาร กษัตริย์แห่งอาณาจักรล้านช้างจำปาศักดิ์ และความสัมพันธ์ของอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์กับพม่า หรือเชียงใหม่ เหตุการณ์ในเอกสารใบลานเกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2301-2311 ซึ่งไม่มีเรื่องราวของสยาม

เอกสารใบลานฉบับนี้ แสดงให้เห็นอัตลักษณ์การเขียนประวัติศาสตร์ของคนสองฝั่งของ หรือคนร่วมวัฒนธรรมล้านช้างทางตอนใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พื้นที่ฝั่งตะวันตกแม่น้ำของ บริเวณเมืองคูแฝดนครจำปาศักดิ์และเมืองอุบล ซึ่งเป็นบริเวณจุดกำเนิดของการผลิตเรื่องเล่าพระวอ-พระตา

ประวัติศาสตร์นิพนธ์พระวอ-พระตา ฉบับโบราณมีจุดเด่น ได้แก่ การขึ้นต้นบทนำโดยไม่มีเรื่องราวอิทธิปาฏิหาริย์ ในความเชื่อศาสนา หรือบุญญาธิการของพระมหากษัตริย์ นำเสนอในรูปแบบร้อยกรอง

นักปราชญ์กลุ่มบรรพชิตคือ กลุ่มเชี่ยวชาญที่คุ้นเคยกับเรื่องเล่าพระวอ-พระตา เพราะเข้าถึงเอกสารโบราณได้ง่าย แต่ทำการปริวรรตหลังการลาบวชแล้ว ซึ่งได้เริ่มการปริวรรตเป็นภาษาไทย โดยปรีชา (2530)

พ.ศ. 2456 เรื่องเล่าพระวอ-พระตา ได้ยกระดับให้เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์อีสาน ซึ่งมีพระวิภาคย์พจนกิจ บิดาของเดิม วิภาคย์พจนกิจ เป็นคนช่วยเหลือปฐม คนจรในการเรียบเรียง โดยท่านเป็นทายาทอาญาสี่เมืองอุบลสายดั้งเดิม หมายถึงกลุ่มลูกหลานที่เป็นหัวหน้าเครื่องของเจ้าเมืองอุบลราชธานีคนที่ 1-3 ซึ่งเป็นต้นสกุลหลัก 2 สกุล ได้แก่ สุวรรณภูมิ และ ณ อุบล ชุดความรู้พระวอ-พระตา ได้ถูกส่งต่อไปให้กับทายาทอาญาสี่เมืองอุบลสายดั้งเดิมเขียนประวัติศาสตร์เมืองอุบลราชธานี (นิล, 2477; เดิม, 2513, 2557; บำเพ็ญ, 2545) และ ทายาทผู้นำบ้านชีทวน อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี (ระลึก, 2524)

2. โครงสร้างทางการเมืองของอาณาจักรล้านช้าง ที่ประกอบด้วย กลุ่มศูนย์อำนาจขนาดเล็ก และกลุ่มพหุสังคม ที่ยึดโยงกันด้วยผลประโยชน์ทางการเมือง เศรษฐกิจในระบบอุปถัมภ์ ในช่วง พ.ศ. 2301-2311 พระวอ-พระตา ชัดแย้งกับ เจ้าสิริบุญสาร จึงได้อพยพออกจากกรุงเวียงจันทน์ เข้ามาตั้งรกรากในพื้นที่ฝั่งตะวันตกแม่น้ำโขง คือ ระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อ ในการก่อตัวของประวัติศาสตร์อีสาน ประเด็นความขัดแย้งดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็น กลุ่มพระวอ-พระตา จัดอยู่ในกลุ่มอำนาจขนาดเล็กของระบบการเมืองล้านช้าง ซึ่งครอบคลุมอาณาเขตสองฝั่งของ โดยก่อน พ.ศ. 2322 กลุ่มพระวอ-พระตา ไม้มีความสัมพันธ์กับสยาม หรือสยามไม้ได้ปกครองพื้นที่เมืองอุบลราชธานี

กิตติกรรมประกาศ

แต่ ญาแม่มีจณา สุวรรณภูมิ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

ระลึก ธาณี. (2524). *อุบลราชธานีในอดีต (พ.ศ.2335-2475)*. อุบลราชธานี: สำนักศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี.

นิล พันธุ์เพ็ง. (2477). *ประวัติศาสตร์เมืองอุบลราชธานี*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

เดิม วิภาคย์พจนกิจ. (2513). *ประวัติศาสตร์อีสาน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

เดิม วิภาคย์พจนกิจ. (2557). *ประวัติศาสตร์อีสาน (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บำเพ็ญ ณ อุบล และคณินันต์ จันทบุตร. (2535). *อุบลราชธานี 200 ปี*. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.

บำเพ็ญ ณ อุบล. (2545). *เล่าเรื่องเมืองอุบลราชธานี*. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ปรีชา พิณทอง. (2530). *ประวัติเมืองอุบลราชธานี: ส่วนวนอีสานคัตจากโบราณ*. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรม.

ปฐม คนจร. (2545). *พงศาวดารหัวเมืองมณฑลอีสาน หม่อมอมรวงศ์วิจิตร*. ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี. *ประชุมพงศาวดาร ฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม 9*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

อรทัย เลียงจินดาถาวร และโสรัจ นามอ่อน. (2546, กันยายน). *ประวัติเมืองอุบลราชธานี ส่วนวนอีสาน*. สารสนเทศท้องถิ่น

อีสาน. [http://www.esanpedia.oar.ubu.ac.th/ubu-art-culture/wp-content/uploads/2016/01/2545-](http://www.esanpedia.oar.ubu.ac.th/ubu-art-culture/wp-content/uploads/2016/01/2545-02.pdf)

02.pdf

อรรถพล ธรรมรังษี. (2560). พระวอพระตาในเอกสารโบราณ เอกสารวิชาการลำดับที่ 23 กลุ่มงานอนุรักษ์เอกสารโบราณ
สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.

ภาษาลาว

โครงการร่วมมือลาว-เยอรมัน. (2001). โครงการปกปักรักษา หนังสือโบราณลาว พระวอ-พระตา ตำนาน. ไมโครฟิล์มไฟล์
ดิจิทัล 1606171400100. นครหลวงเวียงจันทน์: สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.